

Izvajanje Državnega programa ZORA in kazalci organiziranega presejanja raka materničnega vratu v Sloveniji

I Kirar Fazarinc, M Primic Žakelj

Register in program ZORA, Onkološki inštitut Ljubljana

Namen: V Sloveniji po letu 1994 pasivno presejanje raka materničnega vratu ni bilo več učinkovito, kar kažejo tudi podatki o incidenci raka materničnega vratu po tem obdobju. Na preventivne preglede z odvzemom brisa materničnega vratu je v treh letih prišlo premalo žensk (manj kot 50%), mreža dostopnih dispanzerjev za ženske je bila ponekod pomanjkljiva, kar je seveda pomenilo, da so tudi osveščene ženske ponekod težko prišle na preventivni pregled. Za izvajanje učinkovitega programa ni bilo enotnih strokovnih smernic za preventivno obravnavo in standardiziranih postopkov v zvezi s presejanjem, kar je pomenilo, da so bile ženske z negativnimi in pozitivnimi izvidi deležne obravnave različne kakovosti. Organizirani presejalni program za odkrivanje predrakavih sprememb materničnega vratu teče v Sloveniji že drugo leto.

Material: V Registru ZORA je registriranih skoraj milijon izvidov brisov materničnega vratu (BMV), ki jih pošiljajo laboratoriji. Podatki o izvidih so potrebni za pošiljanje vabil ženskam na preventivni pregled, hkrati pa so pomembni za analize dejavnosti, oceno uspešnosti programa ter spremljanja kakovosti postopkov v zvezi s presejanjem.

Metode: S povezovanjem podatkov Registra ZORA z drugimi registri (Register raka za Slovenijo, Centralni register prebivalstva, podatki o izbranem osebnem ginekologu) smo izračunali različne kazalnike, ki omogočajo ocene izvajanja programa ZORA (odzivnost na vabila, pokritost področja s preventivnimi pregledi, deleži žensk z najmanj enim izvidom, kakovost presejalnih postopkov).

Zaključki: Podatki Registra ZORA kažejo, da je v ljubljanski regiji že dosežen minimalni delež žensk, ki so imele vsaj enkrat v treh letih pregledan BMV, v vsaj dveh zdravstvenih regijah pa so temu cilju zelo blizu. Opredeljenost žensk za ginekologa se je po sprejetju Navodil ter do zadnje ocene novembra 2003 povečala za 20% v ciljni skupini za program ZORA (20-64 let). V letu 2003 se je izboljšala tudi kakovost podatkov po laboratorijih, vendar še obstajajo velike razlike med posameznimi izvajalci. Odzivnost na vabila, ki so jih v prvem letu delovanja organiziranega programa ZORA poslali osebni ginekologi svojim opredeljenim ženskam, je precej boljša od odzivnosti na vabila, ki jih je poslal koordinacijski center. Potrebno pa je upoštevati, da so odzivi teh še neopre-

deljenih žensk zelo pozitivni, saj skoraj 70% žensk odgovarja, da bodo na ginekološki pregled šle. Problem nekoliko slabše odzivnosti v skupini za ginekologa še neopredeljenih žensk so predvsem ovire, na katere ženske ponekod trčijo, ko se želijo z vabilom prijaviti na preventivni pregled (doplačila za preventivne preglede, otežena dostopnost, neprijaznost osebja). Povezava podatkov Registra ZORA z Registrom raka za Slovenijo kaže, da smo na ta način pridobili kredibilen sistem preverjanja kakovosti vseh postopkov v zvezi s presejanjem. Rezultati povezave primerov bolnic z RMV v letih 2002 in 2003 pa so dobra ponazoritev zakaj je bilo potrebno uvesti organiziran program presejanja raka materničnega vratu. Strokovno vrednotenje teh ugotovitev pa mora upoštevati dejstvo, da so se vsi strokovni postopki poenotili šele leta 2002, zato bo teoretično potrebno vsaj še leto dni, da se bodo vzpostavili enotni pogoji za vrednotenje tovrstnih strokovnih rezultatov.